

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนววิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เป็นหลัก โดยผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความงามของสตรีในสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันรวมทั้งศึกษาจากคำบอกเล่า บทสัมภาษณ์บุคคลต่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสวยงามทั้งในอดีตและปัจจุบันผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ดารา นักร้อง นางงาม นางแบบ นักโฆษณา นักวิชาการ เป็นต้น และนำมาวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการศึกษานี้ภายใต้มุมมองพหุมิติ คือ เชื้อชาติ (race) ชนชั้น (class) วัฒนธรรม (culture) และเพศสภาพ (gender) เป็นแนวทางหลัก โดยข้อมูลในยุคจารีต ประเพณี เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง ฐาปนาจากวรรณกรรม งานประติมากรรม ภาพจิตรกรรมต่าง ๆ ส่วนข้อมูลในยุคศิวิไลซ์จะเป็นข้อมูลจากหนังสือเกร็ด ประวัติศาสตร์ บันทึกจากพงศาวดารและวรรณคดีในยุคนั้น ๆ และข้อมูลในยุคโลกาภิวัตน์ ยุคเสรีนิยมและบริโภคนิยมซึ่งส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน ดังนั้นข้อมูลในช่วงนี้จึงเป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษาพบเห็นในชีวิตประจำวัน ทั้งจากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องทั่วไป

แหล่งข้อมูลในการวิจัย

แบ่งเป็นสามประเภทคือ

1. แหล่งข้อมูลประเภทวิทยานิพนธ์ ที่ใช้เป็นข้อมูลหลักได้แก่

1.1 วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกวดนางงาม ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง การประกวดนางสาวไทย (พ.ศ. 2477-2530) โดย สุพัตรวาท กอบกิจสุขสกุล วิทยานิพนธ์เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ความงามทางสรีระของผู้หญิงในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกวดนางสาวไทย โดย อังครเรศ บุญทองล้วน วิทยานิพนธ์เรื่องสิทธิคุณค่าของความ

เป็นมนุษย์กับการประกวด นางงาม : ทศนะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดย ชลธิชา พันธุ์พานิช

1.2 วิทยานิพนธ์ว่าด้วยเรื่องความงามของสตรีไทยในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่องสตรีไทยกับศัลยกรรมเสริมความงาม โดยอริยา อินทามระ และวิทยานิพนธ์ของ มัลลิกา มติโก เรื่อง facial surgery : the reconstruction of Beauty for Thai Women ศัลยกรรม ใบหน้า การสร้างเสริมความงามของผู้หญิงไทย

2. แหล่งข้อมูลประเภทหนังสือ นิยาย วรรณกรรม หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ โฆษณา ข้อมูลในส่วนนี้จะ เป็นบทความการให้สัมภาษณ์ เช่น หนังสือที่เขียนเล่า เรื่องราวของนางงาม นักร้อง นางแบบ ดารา นักแสดง รวมถึงบทความเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมความงาม ในแต่ละยุคสมัย เป็นต้น

3. แหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผู้ศึกษาทำการ search ใน google พบรายการที่มีคำว่า ความงาม ประมาณ 2,860,000 รายการ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลการโฆษณาสินค้าและบริการเกี่ยวกับ สถานเสริมความงาม สถานลดน้ำหนัก ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม ยาลดความอ้วน เคล็ดลับความงาม สำหรับผู้หญิง แฟชั่น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ทรงผม มากมาย ผู้ศึกษาจึงทำการคัดเลือกบทความ และข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อคัดเลือกเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้ศึกษาสามารถนำมา ประกอบการวิเคราะห์ได้ในเชิงปริมาณ และชี้ให้เห็นทัศนคติและแนวโน้มของสังคมในเรื่องความงาม

สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล คือ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล (ศาลายา)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยมีขั้นตอนดังนี้

รวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมความงามในสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบันโดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาพัฒนาการ รูปแบบ และการให้ความหมายของ วาทกรรมความงามในแต่ละมิติเวลาจากยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน

วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารข้างต้น เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วาทกรรมความงามในสังคมไทย

การนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะนำเสนอข้อมูลเรื่องราวทหกรรมความงามของผู้หญิงในสังคมไทย : มุมมองพหุมิติ ในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

บทที่ 4 วาทกรรมความงามในยุคจารีตประเพณี (ช่วงเวลาอดีตถึงปี พ.ศ. 2411 สิ้นสุดรัชกาลที่ 4 ของกรุงรัตนโกสินทร์) ในยุคนี้อุ้ศึกษาจะกล่าวถึงวาทกรรมความงาม ในอดีตจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในรัชกาลที่ 3 ต่อเนื่องถึงรัชกาลที่ 4 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความงามในยุคแรก ๆ ก่อนที่สังคมไทยจะรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา จนถึงยุคเริ่มแรกของการรับวัฒนธรรมตะวันตกในรัชกาลที่ 4 และเนื่องจากเป็นช่วงเริ่มต้นของการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ในช่วงนี้จึงเกิดภาวะก้ำกึ่งลักลั่นกันอยู่ระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับวัฒนธรรมไทย ซึ่งข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาจากงานวรรณคดีบันทึก ประวัติศาสตร์ ภาพ วาดที่ถ่ายทอดและสะท้อนสภาพสังคมในแต่ละยุคโดยกวีและศิลปินในยุคนั้น ๆ

บทที่ 5 วาทกรรมความงามในยุคศิวิไลซ์ (พ.ศ. 2411-2488) ยุคที่ 2 เมื่อประเทศไทยรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างเต็มที่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ของกรุงรัตนโกสินทร์เรื่อยมาจนถึงยุคสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2488 โดยจุดเริ่มต้นของยุคนี้เริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งนับเป็นยุคเริ่มแรกที่ประเทศไทยเปิดรับและเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านในสังคมไทย ทั้งเรื่องของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การศึกษา รวมถึงการแต่งกาย เสื้อผ้า ทรงผม ยุคนี้ถือเป็นยุคที่ประเทศไทย เปิดรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างเต็มที่ ซึ่งข้อมูล ในบทนี้จะศึกษาจากงานวรรณกรรมร่วมสมัย หนังสือ บันทึก เหตุการณ์และภาพถ่าย

บทที่ 6 วาทกรรมความงามในยุคเสรีนิยม ยุคโลกาภิวัตน์ ยุคทุนนิยมและบริโภคนิยม (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 ถึงปัจจุบัน) ยุคนี้เริ่มตั้งแต่ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน ยุคนี้เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงทางระบบเศรษฐกิจและสังคมของโลก เป็นยุคของการสื่อสารไร้พรมแดน มีการบ่าไหลเข้ามาของวัฒนธรรมอีกซีกโลกหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในหลายด้าน ระบบทุนนิยมได้สร้างพลังอำนาจในรูปแบบใหม่ อันส่งผลให้วาทกรรมความงามของผู้หญิงในยุคนี้อ

มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสองยุคแรก ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาในยุคนี้รวบรวมได้จากบทสัมภาษณ์ บทความจากหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตลอดจนแผ่นพับโฆษณาและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

บทที่ 7 สรุปและอภิปรายโดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากบทที่ 4 ถึงบทที่ 6 มาวิเคราะห์ ในมุมมองพหุมิติ คือ เชื้อชาติ (race) ชั้น (class) วัฒนธรรม (culture) และเพศสภาพ (gender) โดยใช้แนวคิดที่กำหนดไว้คือ วาทกรรมความงาม องค์ประกอบความงาม แนวคิดเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โครงการร่างกาย (body project) และแนวคิดเรื่องทุนทางกายภาพเป็นหลัก